

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ**

**ФАКУЛЬТЕТ №2
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СОЦІОЛОГІЯ»**

Галузь знань 26 Цивільна безпека
Спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність»
Освітній рівень перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма Правоохоронна діяльність
Шифр за ОПП: ОК 18

Мова навчання: українська

Кривий Ріг - 2024 рік

Розробники:

Вікторія ЗІНЧЕНКО,

доцентка кафедри цивільного та господарського права

к. пед.н., доцент

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри цивільного та господарського права факультету №2 КННІ ДонДУВС

Протокол №1 від 01.08.2024 р.

Завідувач кафедри
БОЙЧЕНКО

 Ганна

УСТІНОВА-

Робочу програму погоджено з керівником робочої групи, гарантом освітньо-професійної програми «Правоохоронна діяльність»

Керівник робочої групи,
гарант освітньо-професійної програми
01.08.2024 р.

Тимур ЛОСКУТОВ

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри-розробника РПДН	Номер протоколу	Підпис завідувача

ВСТУП

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Статус навчальної дисципліни:	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Рік підготовки:	2-й	2-й
Семестр:	3-й	3-й
Кількість кредитів ЄКТС / годин	3 / 90	
Модулів:	1	
Змістових модулів:	1	
Лекції:	14 годин	4 години
Семінарські:	16 годин	6 годин
Практичні:	-	-
Самостійна робота:	60 годин	80 годин
Індивідуальні завдання (курсова робота):	не передбачено	
Підсумковий семестровий контроль:	Залік	
Співвідношення кількості годин аудиторних занять і самостійної роботи	1:2	1:8

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: підготовка висококваліфікованих фахівців та фахівчинь у галузі права для реалізації завдань Національної поліції України в сфері забезпечення охорони прав та свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку тощо.

Завдання: засвоєння основ загальної соціології та історії світової та вітчизняної соціологічної думки; засвоєння основних концептуальних підходів до вивчення суспільства як цілісної системи; усвідомити і науково оцінити значущість і досвід конкретних соціальних дій як окремих особистостей, так і соціальних спільнот; розширити діапазон суджень і як наслідок можливість соціальних дій при виборі найефективнішого варіанту;

формування уявлень майбутніх фахівців про себе як про суб'єктів соціального життя.

1.3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити навчальної дисципліни: Українська мова за професійним спрямуванням, Логіка, Теорія держави та права.

Постреквізити навчальної дисципліни: Адміністративне право, Адміністративний процес, Цивільне право та процес.

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

Результати навчання за дисципліною	ПРН 2	ПРН 6	ПРН 14
Вести міжособистісний діалог та превентивну комунікацію з метою виконання завдань професійної діяльності		+	+
Знати і розуміти принципи доброчесності та норми етичної поведінки, дотримуватися їх у професійній діяльності	+		+
Здійснювати пошук та аналіз новітньої інформації у сфері правоохоронної діяльності, мати навички саморозвитку та самоосвіти протягом життя, підвищення професійної майстерності, вивчення та використання передового досвіду у сфері правоохоронної діяльності	+	+	

3. СТРУКТУРА НАВЧальної ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма					заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п/с	лаб	інд	ср		л	п/с	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Поняття, види, форми забезпечення екологічної безпеки												

Тема 1. Соціологія - наука про суспільство	10	2	2	-	-	6	12	2	-	-	-	10
Тема 2. Особистість в системі соціальних зв'язків	10	2	2	-	-	6	12	-	2	-	-	10
Тема 3. Суспільство як цілісна соціальна система	10	2	2	-	-	6	10	-	-	-	-	10
Тема 4. Соціальна структура та соціальна стратифікація	12	2	2	-	-	8	10	-	-	-	-	10
Тема 5. Культура та суспільство	12	2	2	-	-	8	12	-	2	-	-	10
Тема 6. Соціальні інститути та організації. Соціальні норми як інститут й інструмент соціального регулювання	14	2	2	-	-	10	12	-	2	-	-	10
Тема 7. Соціальні зміни та процеси	10	-	2	-	-	8	10	-	-	-	-	10
Тема 8. Методи збору соціологічної інформації <i>Модульна контрольна робота</i>	12	2	2	-	-	8	10	-	-	-	-	10
Усього годин	90	14	16	-	-	60	90	4	6	-	-	80

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Загальнотеоретичні засади загальної соціології та галузевої соціології.

Тема 1. Соціологія - наука про суспільство.

Виникнення сучасної соціології. Соціальні умови, які вплинули на виникнення соціології на початку XIX ст. Традиції і науково-теоретичні джерела становлення соціології. Історія становлення соціології у Західній Європі. О. Конт і позитивістський напрямок соціології. Марксистський напрямок соціології.

Історія розвитку і становлення соціологічної думки на Україні дорадянської, радянської та пострадянської доби.

Визначення об'єкту та предмету соціології. Специфіка предмета соціології. Зміст соціологічної системи знань. Соціологія в системі наук про суспільство.

Поняття «соціального» та «соціетального». Структура соціології. Різноманітність підходів до трактування структури соціології. Закони-тенденції і головні категорії соціології. Сутність і значення пізнавальної, праксеологічної, прогностичної, ідеологічної та інших функції соціології.

Тема 2. Особистість в системі соціальних зв'язків.

Людина як біосоціальна істота. Поняття людини, індивіду, індивідуальності, особистості. Основні фактори формування особистості. Особистість в системі соціальних зв'язків.

Соціальні статуси. Види соціальних статусів: соціально-груповий та особистісний, природний та придбаний. Статусний набір людини та інтегральний статус. Феномен дистанціювання від статусу та ідентифікації зі статусом. Соціальні ролі та мотиви поведінки. Ролеві конфлікти і засоби їх подолання.

Соціалізація особистості як засіб пристосовування людини до соціального середовища. Фактори соціалізації. Механізми та моделі (інтересу та підкорення) соціалізації. Основні етапи процесу соціалізації: первинна і вторинна.

Поняття ресоціалізації. Контроль за поведінкою особистості і соціальні відхилення. Девіантна та делінквентна поведінка особистості. Проблеми соціалізації особистості в сучасній Україні.

Тема 3. Суспільство як цілісна соціальна система.

Взаємозв'язок суспільства і природи, природного і соціального. Поняття суспільства (вузький, широкий зміст) та його ознаки: спільна територія життя людей; цілісність і сталість спільноти; саморозвиток, саморегуляція; певний рівень розвитку культури.

Обґрунтування суттєвості суспільства в межах різних підходів. Детерміністський підхід до аналізу суспільства. Економічний (К. Маркс), політичний (Е. Шіلز) та культурний (М. Вебер) детермінізм. Системний підхід до аналізу суспільства (Е. Дюркгейм, М. Вебер, К. Маркс, Т. Парсонс). Функціональний підхід до аналізу суспільства (Г. Спенсер, Т. Парсонс, Р. Мертон).

Типологія суспільств. В соціології існує декілька критеріїв типологій суспільств: дописьмові-письмові, за складністю соціальної структури відокремлюють прості-складні, за рівнем розвитку виробництва, науки і техніки відрізняють традиційні, індустріальні та постіндустріальні і т.і. Закони еволюції суспільств. Закон прискорення соціального розвитку та закон одночасного існування суспільств с різним рівнем розвитку.

Тема 4. Соціальна структура та соціальна стратифікація.

Соціальна структура як сталий зв'язок елементів у соціальній системі. Соціальна ієрархія як прояв соціальної нерівності елементів. Методологічні підходи до аналізу соціальної стратифікації. Причини соціальної нерівності в інтерпретації різних підходів (функціоналізму, статусного й економічного). Соціальна стратифікація як сукупність розташованих у вертикальному ієрархічному порядку соціальних утворень (індивідів, груп, класів і т. і.).

Соціальна група як основна форма соціальної спільноти. Види соціальних груп: первинна і вторинна; велика і мала; формальна і неформальна та референтна. Їх загальна характеристика.

Теорія соціальної мобільності (П. Сорокін). Соціальна мобільність як сукупність соціальних переміщень людини. Види соціальної мобільності: горизонтальна і вертикальна; індивідуальна і групова; міжгенераційна і внутрішньогенераційна. Характеристики соціальної мобільності: обсяг і дистанція мобільності. Особливості соціальної мобільності в перехідних й стабільних суспільствах. Тенденції до соціальної закритості груп - феномен

соціальної клаузули (Р. Майлз). Процес соціальної маргіналізації індивідів і груп.

Різновиди соціальної стратифікація сучасних суспільств: пірамідальний (Україна, СНД) і ромбовидний (Захід) типи.

Тема 5. Культура та суспільство.

Суспільство і культура як продукти соціальної взаємодії людей. Співвідношення суспільства і культури як співвідношення цілого і його якості: культура як якісний критерій у характеристиці суспільства, міра його прогресу. Суспільство - це сукупність людей, культура - це сукупність (матеріалізованих і не матеріалізованих) ідей. Різноманіття соціологічних визначень культури (вузький і широкий зміст терміну «культура»).

Основні елементи культури: мова, цінності, вірування, переконання, норми, звичаї, традиції, обряди та ритуали. Елементи культури, по-перше, як засоби збереження та передачі досвіду, по-друге, як засоби перетворюючої діяльності людей.

Три форми культури - елітарна, народна і масова, та її різновиди: субкультура, контркультура, суперкультура та домінуюча культура.

Культурний етноцентризм і культурний релятивізм. Культурні універсали як елементи загальнолюдської культури. Соціальні функції культури: освітньо-виховна, інтегративна і дезінтегративна та регулююча.

Культура - як об'єкт зі своїми структурно-функціональними особливостями, і як процес зі своїми етапами і законами розвитку. Культурна динаміка, як ті засоби, механізми та процеси, що описують трансформацію, зміни культури. Зародження, поширення, руйнування і збереження культури. Механізми розвитку і зміни культури: відкриття і винаходи.

Тема 6. Соціальні інститути та організації. Соціальні норми як інститут й інструмент соціального регулювання.

Поняття «соціальний інститут» (вузький і широкий зміст). Роль соціальних інститутів у відтворенні і розвитку соціальних відносин. Соціальні інститути як система соціального контролю суспільного порядку і забезпечення стабільності взаємодії соціальних груп і суспільства в цілому.

Умови виникнення і розвитку соціальних інститутів: наявність потреби й операціональних засобів її задоволення; наявність необхідних ресурсів; особливе культурне середовище. Загальні ознаки соціальних інститутів: настанови та зразки поведінки; символічні культурні ознаки; утилітарні культурні риси; усний і письмовий кодекси; ідеологія.

Види соціальних інститутів: економічні, політичні, культурні та виховні, нормативно-орієнтуючі і нормативно-санкціонуючі; символічні і ситуаційно-конвенціональні, формальні і неформальні, монофункціональні і поліфункціональні, прості і складні.

Функції соціальних інститутів: закріплення і відтворення соціальних відносин, регулятивна, інтегративна; транслуюча, комунікативна. Явні і латентні функції. Етапи процесу інституціоналізації.

Соціальні (правові) норми як інститут й інструмент соціального регулювання: сутність та специфіка. Соціологічний підхід до аналізу права як

соціального явища. Соціальна ефективність правових норм. Правова соціалізація особистості.

Соціальні організації як важлива характеристика соціальної реальності. Організація як вищий рівень розвитку соціальних систем. Риси соціальних організацій: цільова природа; поділ праці; ієрархія ролей і статусів; формування керуючої підсистеми. Ефект синергії як прояв організаційного порядку.

Типологія організацій: за змістом цілей і завдань (політичні, економічні, культурні); за функціями, що виконуються (монофункціональні та поліфункціональні); за структурою організації (прості і складні); за ступенем формалізації (формальні і неформальні). М. Вебер про бюрократію ідеального типу. Основні риси, достоїнство і недоліки бюрократії. Поняття адхократії як організації, що має високий ступінь свободи в діях працівників.

Тема 7. Соціальні зміни та процеси.

Суспільство як рухливий соціальний організм. Поняття соціальної динаміки: соціальна зміна та процес.

Соціальна зміна як перехід соціальних систем, їхніх елементів і структур, зв'язків, взаємодій і відносин з одного стану в інше.

Класифікація (види) соціальних змін: за масштабами: (макросоціальні і мікросоціальні); за глибиною (функціонування і розвиток); за характером (еволюція і революція). Основні типи соціальних змін: природні, демографічні, у виробничій сфері, у сфері керування, у соціальній організації, у рамках соціальної структури, у духовній сфері.

Дві точки зору на причини соціальних змін: джерело соціальних змін знаходиться поза суспільством (Г. Гегель, Ш. Монтеск'є, І. Мечников і ін.); джерело соціальних змін знаходиться в самому суспільстві у взаємодії його різних сфер (К. Маркс, Л. Козер, Д. Белл, Р. Дарендорф, Т. Парсонс і ін.).

Соціальні процеси як сукупні, односпрямовані, повторювані, взаємопов'язані соціальні дії, що приводять до значних соціальних змін. Ознаки соціального процесу: тимчасова довжина; послідовність, що логічно простежується; безперервність та ідентичність. Особливі риси соціальних процесів: масовий характер; суспільний зміст, стійкість, самодіяльність учасників.

Класифікації соціальних процесів: за глибиною (відтворення і розвиток); за рівнем системи (внутріньоособистісні, міжособистісні, внутрігрупові, міжгрупові, міжсуспільні, соціетальні процеси); за спрямованістю (удосконалювання суспільних відносин; функціонування суспільної системи). Різновиди соціальних процесів за класифікацією: Парка-Берджеса (кооперація, конкуренція, адаптація, асиміляція, амальгамація, підтримка кордонів, систематичні зв'язки); В. А. Полторака (інтеграція і дезінтеграція, (у т. ч. співробітництво, суперництво, конфлікти); соціальна мобільність (у т. ч. адаптація, переміщення); ціннісно-орієнтаційні процеси (у т. ч. формування цінностей і норм і т. п.); соціальне керування.

Тема 8. Методи збору соціологічної інформації.

Емпіричні дослідження соціальних фактів (дій людей, соціальних подій і процесів) - як основа сучасної соціології. Комплексність використання емпіричних методів збору інформації.

Аналіз документів як метод збору інформації. Інформаційні можливості і цінність документальних джерел соціальної інформації. Поняття документа в соціології. Типологія документів: за формою фіксації інформації (письмові (усі види друкованої і рукописної продукції); іконографічні (відео, фото, картини, гравюри і т. і.); фонетичні (радіо і магнітофонні записи, компакт-диски); за змістом (правові, історичні, технічні, економічні, і т. і.); у залежності від авторства (офіційні і особистісні); у зв'язку з мотивацією створення (спровоковані і неспровоковані). Методи аналізу документів: традиційний (неформалізований) і формалізований (контент-аналіз). Основні поняття контент-аналізу: одиниця аналізу і одиниця рахунка.

Загальна характеристика методів соціологічного опитування. Їх переваги і недоліки. Класифікація питань: дихотомічні, відкриті, закриті і напівзакриті. Анкета як основний інструмент опитування. Методичні принципи її розробки. Структура анкети і композиційні особливості її конструювання відповідно до задач дослідження. Засоби, що використовують для підвищення уваги респондентів. Вимоги до формулювання питань анкети. Інтерв'ю в соціологічних дослідженнях. Їх специфіка як усного опитування (як процесу соціально-психологічної взаємодії інтерв'юера і респондента). Основні вимоги до інтерв'юера.

Сутність, особливості й пізнавальні можливості спостереження. Види спостереження: контрольоване і неконтрольоване; включене і невключене; структуроване і неструктуроване; польове й лабораторне. Види спостереження і особливості їх використання. Технічні засоби спостереження.

Роль експериментальних методів у соціології. Можливості, межа й критерії ефективності використання експерименту. Основні логічні схеми планування і організації експерименту. Класифікація експериментів: за характером об'єкта і предмета дослідження (господарські, правові, соціально-психологічні, естетичні); за специфікою вставленого завдання (наукові і прикладні; проєктивні і ретроспективні); за характером експериментальної ситуації (польові і лабораторні); за логічною структурою доказу (паралельні і послідовні).

5. ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання якості знань та видів контролю

Поточне оцінювання знань Здобувачів на денній та заочній формах здобуття вищої освіти в Університеті здійснюється за 4-бальною системою, де 5 балів відповідає оцінці «відмінно», 4 бали відповідає оцінці «добре», 3 бали відповідає оцінці «задовільно», 0 балів відповідає оцінці «незадовільно».

Підсумкове/семестрове оцінювання знань Здобувачів за результатами вивчення освітніх компонент на денній та заочній формах здобуття вищої освіти в Університеті здійснюється за 100-бальною уніфікованою системою, яка поширюється на всі навчальні дисципліни незалежно від обсягу та тривалості викладання. Розподіл балів за формами організації освітнього процесу наведений в таблиці (див. Таблицю 1).

Таблиця 1. Розподіл балів за формами організації освітнього процесу.

Денна форма	Заочна форма
Аудиторна робота – 40 балів	Аудиторна робота – 20 балів
Самостійна робота – 20 балів	Самостійна робота – 40 балів
Залік/екзамен – 40 балів	Залік/екзамен – 40 балів
Усього за навчальну дисципліну – 100 балів	Усього за навчальну дисципліну – 100 балів

Для денної форми навчання поточна успішність (кількість балів) Здобувачів за аудиторну роботу (на семінарських та практичних заняттях) визначається за такою формулою:

$$AP = \frac{\text{сума всіх отриманих оцінок за аудиторну роботу}}{\text{кількість аудиторних занять за семестр за аудиторну роботу}} * 8 =$$

поточна успішність (кількість балів) Здобувачів за аудиторну роботу (на семінарських та практичних заняттях), для яких оцінювання результатів навчання здійснюється за контрольними нормативами, визначається за такою формулою:

$$AP = \frac{\text{сума всіх отриманих оцінок за аудиторну роботу}}{\text{кількість нормативів за семестр за аудиторну роботу}} * 8 =$$

Коефіцієнт максимально можливого балу за аудиторну роботу, який для денної форми навчання складає 8, визначається шляхом ділення максимального балу за аудиторну роботу на максимально можливу оцінку (40/5=8).

Розподіл 20 балів за самостійну роботу визначається рішенням кафедри з урахуванням змісту запропонованих у методичних рекомендаціях завдань на її виконання.

Для заочної форми навчання поточна успішність (кількість балів) Здобувачів за аудиторну роботу (на семінарських та практичних заняттях) визначається за такою формулою:

$$AP = \frac{\text{сума всіх отриманих оцінок за аудиторну роботу}}{\text{кількість аудиторних занять за семестр за аудиторну роботу}} * 4 =$$

поточна успішність (кількість балів) Здобувачів за аудиторну роботу (на семінарських та практичних заняттях), для яких оцінювання результатів навчання здійснюється за контрольними нормативами, визначається за такою формулою:

$$AP = \frac{\text{сума всіх отриманих оцінок за аудиторну роботу}}{\text{кількість нормативів за семестр за аудиторну роботу}} * 4 =$$

Коефіцієнт максимально можливого балу за аудиторну роботу, який для заочної форми навчання складає 4, визначається шляхом ділення максимального балу за аудиторну роботу на максимально можливу оцінку (20/5=4).

Розподіл 40 балів за самостійну роботу визначається рішенням кафедри з урахуванням змісту запропонованих у методичних рекомендаціях завдань на її виконання.

Підсумковий контроль – залік складається Здобувачами в обов'язковому порядку.

– 36-40 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, надав/надала повну, вичерпну відповідь на поставлене запитання, з посиланням на чинні нормативно-правові акти (або правильно відповів/відповіла на 90-100% тестових завдань). Максимальна кількість балів може бути знижена, якщо під час відповіді здобувач/здобувачка вищої освіти не зробив/зробила посилання на чинні нормативно-правові акти чи допустив/допустила незначні помилки.

– 28-35 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє достатнім обсягом навчального матеріалу, надав/надала відповідь на питання але допустив/допустила помилки, що впливають на загальний висновок (або правильно відповів/відповіла на 70-89% тестових завдань);

– 20-27 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу чи допускає значні помилки, які приводять

до викривлення інформації (або правильно відповів/відповіла на 50-69% тестових завдань);

– 0-19 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти не може виконати завдання, не володіє навчальним матеріалом, відмовляється відповідати на запитання або робить принципові помилки, які викривлюють усе рішення (або правильно відповів/відповіла менше ніж на 50% тестових завдань).

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базові:

1. Балинська О. М., Гуменюк Л. Й. Основи соціології права (для працівників органів внутрішніх справ): навч. посіб. / за заг. ред. М. М. Цимбалюка. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 412 с.
2. Курчаба Т. Соціологія: навч.-метод. посіб. Львів: П П Сорока Т. Б., 2015. 183 с.
3. Пірен М. І. Загальна соціологія: підруч. для студентів ВНЗ. Київ: Персонал, 2014. 477 с.
4. Соціологія: підручник / М. П. Требін, В. Д. Воднік, Г. П. Клімова та ін.; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2010. 224 с.
5. Соціологія: навч. посіб. / за ред. С. О. Макеєва. 5-те вид., перероб. і допов. Київ: Т-во «Знання», КОО, 2012. 566 с.
6. Соціологія: підручник / Ю. Ф. Пачковський, Н. В. Коваліско, І. В. Городняк та ін.; за ред. Ю. Ф. Пачковського. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. 418 с.
7. Титаренко О. Соціологія: навчальний посібник. Київ: Дакор, 2020. 210 с.
8. Требін М. П. Соціально-політичні студії: навч. посіб. Харків: Право, 2017. 696 с.

Додаткові:

1. Гудзеляк І. І., Котик Л. І., Ванда І. В. Соціологія: навчально- методичний посібник для самостійної роботи студентів. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2013. 95 с.
2. Гуменюк Л. Й. Соціологія: хрестоматія (від першоджерел до сучасності): у 2-х томах. Львів: ЛьвДУВС, 2019. Т.1. 784 с.
3. Грабовська І. М., Ємець Т. М., Мостяєв О. І. Трансформація українського соціуму: філософсько-світоглядний аналіз: монографія. К.: Київський університет, 2013. 511 с.
4. Грищук В. К. Соціальна відповідальність: навч. посіб. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 152 с.
5. Коваліско Н. В., Макеєв С. О. Глобальний і локальний діалект наративу про нерівність. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2017. №4. С. 22-36.
6. Суспільство без довіри / під ред. Е. Головахи, Н. Костенка, С. Макеєва. Київ: Ін-т соціології НАН України, 2014. 338 с.
7. Погрібна В. Л. Криза ідентичності і глобалізація суспільства: питання чи відповіді? *Вісн. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого*. 2014. № 1. С.

240-248. (Серія «Філософія, філософія права, політологія, соціологія»).

8. Пилипенко В. Є. Українська соціологія сьогодні: дослідження основних сфер життєдіяльності суспільства. Львів: ЗУКЦ, 2012. 326 с.

9. Резнік О. Громадянські практики в перехідному суспільстві: чинники, суб'єкти, способи реалізації. К.: ІС НАНУ, 2011. 336 с.

10. Симончук О. Соціальні класи в сучасних суспільствах: евристичний потенціал класового аналізу. Київ: Інститут соціології НАН України, 2018. 416 с.

11. Соціально-гуманітарна сфера України перед глобальними викликами сучасності: монографія / за заг. ред. О. Ю. Панфілова. Харків: Інжек, 2013. 236 с.

12. Стегній О. Соціологічне прочитання природи. К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2012. 430 с.

13. Структурні виміри сучасного суспільства: навч. посіб. / за ред. С. Макеєва. Київ: Ін-т соціології НАН України, 2014. 192 с.

14. Субкультурна варіативність українського соціуму /Л. Аза, І. Бекешкіна, О. Вишняк та ін.; Ін-т соціології НАН України; за ред. Н. Костенко, А. Ручки. Київ: Ін-т соціології НАН України, 2010. 287 с.

15. *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін* / гол. ред.: д. екон. н. В. М. Ворона, д. соціол. н. М. О. Шульга. Київ: Інститут соціології НАН України, 2016. Вип. 3 (17). 550 с.

Інформаційні ресурси:

1. Інформаційно-телекомунікаційна система «МІА: Освіта»: URL: <https://osvita.dnuvs.ukr.education>

2. Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України. Публікації ІДСД НАНУ. URL: <http://www.idss.org.ua/>

3. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. URL: <http://www.idss.org.ua/>

4. Інститут економіки промисловості НАН України. Публікації. URL: <https://iie.org.ua/>

5. Інститут соціології НАН України. Електронна бібліотека. URL: <http://www.i-soc.kiev.ua>

6. Київський міжнародний інститут соціології. URL: <http://www.kiis.com.ua/>

7. Центр Разумкова. Соціологічні опитування. URL: <http://razumkov.org.ua/ukr/socpolls.php>